

Alexandr Vondra: Má mít česká pravice „zelenou“ politiku? (projev na konferenci k Vizi 2020, Ústí n. L., 19.1.2010)

Potřebuje pravice „zelenou politiku“? To je otázka, na kterou dnes nemáme, ale měli bychom mít odpověď. Já říkám ANO, musíme ji mít. Mimo jiné proto, že konzervativci stáli přímo u jejího zrodu. A je jen naše chyba, že si ji levicí a zelenými necháváme ukrást.

Dovolte mi 3 poznámky:

I.

Konzervativec, pokud si není jist, hledá odpověď v tradici, u „kořenů“. Anglicky se „ochrana přírody“ řekne „*conservation*“.

Zakladatelem ono „*conservation*“ v Americe byl Theodor Roosevelt, republikánský prezident a zřejmě největší státník v dějinách USA. Byl to on, kdo položil základ světově proslulým národním parkům. Bylo to on, kdo prohlásil: „*Conservation* znamená rozvoj stejně tak jako ochranu. Uznávám právo a povinnost naší generace rozvíjet a využívat přírodní zdroje naší země, ale neuznávám právo jimi plýtvat, drancovat je nebo ukrádat generace, které přijdou po nás.“ A dodával: „Dobrý farmář je ten, který zanechá půdu svým dětem v lepším stavu, než ve kterém ji převzal. Věřím, že totéž platí pro nás jako národ.“ Roosevelt nebyl žádný idealistický snílek. Byl to lovec, úspěšný válečník, otec moderní teorie prosazování národních zájmů i silou, je-li to účelné. Muž, který říkal: „Mluv klidně, ale v ruce drž pořádný klacek.“ Morálka ochrany přírody pro něj souvisela se zajištěním bezpečnosti a národního přežití.

Roosevelt navazoval na otce britského konzervatismu Edmunda Burkeho, který oponoval Rousseauově teorii společenské smlouvy. Argumentoval, že politický řád není jen smlouvou mezi žijícími lidmi, ale že společnost je partnerstvím mezi námi, kteří žijeme, a těmi, kteří zemřeli a kteří se teprve mají narodit. Neboli jinak řečeno: konzervativní pojetí politiky je chápáno spíše v pojmech správcovství (*trusteeship*) než podnikání. Žijící lidé sice mohou mít zájem spotřebovat všechny zdroje, které Země nabízí, ale kvůli tomu je jejich matky a otcové na svět nepřivedli, a ti, kteří se po nás narodí, zase závisí na naší zdrženlivosti. Bezohledná exploatace a snaha dosáhnout osobního uspokojení za každou cenu jen nahrává entropickým silám a ničí řád a rovnováhu, jichž jsme jen dočasnými správci.

Jako pravicová strana, která se hlásí ke konzervativním hodnotám, proto nemáme žádný důvod bát se slova „**udržitelný rozvoj**“. Nebála se ho koneckonců ani Margaret Thatcherová, kterou často a právem vidíme jako náš vzor. Také ji si dovolím ocitovat z projevu v Brightonu v roce 1988: „My konzervativci nejsme jen přáteli Země – jsme také jejími strážci a správci pro generace, které přijdou. Filosofie toryů a věc ochrany životního prostředí jsou ve shodě. Žádná generace nemá Zemi ve vlastnictví. Máme ji jen v nájmu a musíme za něj plně platit.“

II.

Realitou dneška je, že mezi environmentalisty – a to slovo nemyslím jako nadávku – a mezi konzervativci v naší zemi neexistuje příliš produktivní dialog. Vina je na obou stranách. Začněme nejprve u sebe. Naše zodpovědnost pramení v příliš exaltovanému liberalismu jako součásti našeho JÁ. Je to pochopitelné, protože naše komunistická minulost nás naučila vážit si ceny svobody a naše konzervativní JÁ naopak díky bolševickému vykořeňování nemá často na co navazovat.

Díky tomu ale máme sklon příliš nahlížet na moderní politiku jako na prostou dichotomii mezi svobodou jednotlivce na jedné straně, a poručnictvím státu a jeho přebujelé byrokracie na straně druhé. Ano – svoboda jednotlivce znamená ekonomickou svobodu a možnost využívat přírodní zdroje k dosažení finančního zisku. To ví každý těžař uhlí, obchodník s dřívím nebo výrobce plastových limonád. Podnikání a tvorba zisku je zdrojem investic a našeho bohatství. A je naším svrchovaným zájmem vytvářet dobré podmínky pro soukromé podnikání, protože moloch státu ho nemůže nahradit. Dobře z vlastní zkušenosti víme, že ocitne-li se podnikání v rukou státu, nemusí se už zodpovídat žádné suverénní moci, které by omezovala jeho predátorské choutky. Ostatně největší škody na životním prostředí napáchalo právě státní podnikání v sovětském Rusku, komunistické Číně nebo zde v severních Čechách – viz šílené plány na obracení řek, přemísťování populací, násilné kolektivizace a zuřivé industrializace.

To ale neznamená, že svobodné podnikání nepotřebuje vládu práva, které je v zájmu uchování statků pro budoucí generace různě omezuje. A že nemáme – tržně konformními nástroji – poptávku po některých surovinách regulovat a že nemáme výrobce a spotřebitele motivovat k tomu, aby sledovali cestu úspor, rozumné spotřeby a ohleduplnosti k životnímu prostředí. Nakládání s komunálním odpadem a recyklace v Německu, americké tažení proti igelitkám, čisté vytápění a energeticky úsporné bydlení ve Švédsku nebo švýcarské územní plánování by pro nás měli být inspirací.

Zároveň máme i výsledky, ale musíme se učit je prodávat. Mnoho našich starostů a regionálních politiků je na čele úsilí o lepší životní prostředí v regionech, ale jen málo se o tom ví. Namátkou bych zmínil nedaleké Litoměřice, které jsou příkladem celostátního významu, jak pomocí geotermální a jiné obnovitelné energie zajistit v budoucnosti nejen čistotu, ale i plnou energetickou soběstačnost.

III.

Problém je ale i na druhé straně. Pod pláštíkem boje se životní prostředí se šíří nová forma podnikání – ekovyděračství - jak nám naposledy ukázal na severu Čech příklad Lubomíra Studničky. Naše liberální i konzervativní JÁ se právem bouří, jsme-li konfrontováni s dnešním globálním alarmismem a pokusy o další sociální inženýrství, tentokrát nikoli v rudém, ale v zeleném balení. Globální změny klimatu jsou reálné, určitý vliv člověka je zřejmý, ale nikoli dominantní – jak potvrdí každá učebnice geologie a geofyziky. Proto někdy boj proti

klimatickým změnám, jak se dnes módně říká, připomíná nám, kteří si ještě pamatujeme lekce z komunistické eschatologie, spíše válku vedenou ve stylu Vladimíra Iljiče Lenina. Vědci přizpůsobují své závěry politické poptávce. Místo abychom volili cestu racionální adaptace na permanentně se měnící životní podmínky (Země je přece živý organismus), jsme nuceni přijímat opatření, která jsou nákladná a přitom nevíme, do jaké míry účinná. Máme podezření, že motivace k takovým politikám nejsou vedené jen ušlechtilými záměry, ale že jsou další formou přerozdělování bohatství a prosazování lobistických zájmů. Je ovšem těžké nacházet podporu v racionální postoj v Evropě a ve světě, když média chrlí jednu poplašnou zprávu za druhou. Je to tak trochu jako s každou hloupou módou: musíme vydržet až pomine.

Jak z toho ven? Co dělat v zemi, jejíž energetika je historicky postavena na spotřebě fosilních paliv a je tudíž znevýhodněna proti jiným evropským zemím. Možností je obrátit handicap v příležitost zlepšit kvalitu života a zvýšit naši bezpečnost. Na dovozu fosilních paliv jsme víc a víc závislí. Zásoby uhlí dochází, plyn zvyšuje naši závislost na Rusku. Vodních toků je málo, biomasou osázet celou zemi nemůžeme. Zbývají racionální úspory a více energie z jádra – přinejmenším do té doby než lidstvo najde alternativu. To je cesta k rooseveltovské odpovědné politice a k posílení naší bezpečnosti. To musí být také naše zelená odpověď.